

Visie Recreatie & Toerisme

Noord-Holland 2030

VISIE RECREATIE & TOERISME NOORD-HOLLAND 2030

APRIL 2021

Inhoud

Vooraf	2
1 Inleiding	3
1.1 Waarom een Visie Recreatie & Toerisme voor Noord-Holland?	3
1.2 Waar gaat de Visie Recreatie & Toerisme over?	4
2 Het belang van recreatie en toerisme	6
2.1 Sociaal-maatschappelijke waarde	7
2.2 Economische waarde	7
2.3 Gezondheidswaarde	8
3 Ambitie en uitdagingen	9
3.1 Ambitie	9
3.2 Opgaven	9
4 Strategie	14
4.1 Bestemmingsmanagement	15
4.2 Bestemmingsontwikkeling	17
4.3 Voorwaarden	19
5 Doorkijk naar uitvoering	21
Bijlage 1 – Schematische weergave Visie Recreatie & Toerisme	22
Bijlage 2 – De impact van het coronavirus	23
Bijlage 3 – Externe adviezen	24
Bijlage 4 – Samengesteld product	24
Bijlage 5 – Samenhang met ander beleid	25
Bijlage 6 – Toelichting uitdaging 1: toename recreatie en toerisme en veranderende behoeften	27
De behoefte aan voorzieningen voor recreatie en toerisme neemt toe	27
De behoefte aan voorzieningen voor recreatie en toerisme verandert	28
Toelichting op inzet spreiden en verleiden	28
Bijlage 7 – Toelichting uitdaging 2: de juiste balans tussen druk en draagkracht	29
Bijlage 8 – Toelichting uitdaging 3: Benutten van Noord-Hollands unieke kwaliteiten	30

Vooraf

Noord-Holland is een prachtige provincie, vol natuur, cultuur en diverse landschappen, die we beschermen, en waarvan we tegelijkertijd willen genieten. Deze Visie Recreatie en Toerisme geeft richting aan de manier waarop recreatie en toerisme in onze provincie willen laten bijdragen aan een gezond leefklimaat, sterke natuur, beleefbaar landschap en een duurzame economie.

Met de Visie Recreatie en Toerisme Noord-Holland lossen we de belofte in uit het coalitieakkoord **Duurzaam Doorpakken**. Hierin spraken we af een overkoepelend perspectief te bieden op de toekomst van recreatie en toerisme in onze provincie, en op de vraag hoe we de unieke kwaliteiten van de verschillende locaties kunnen versterken. Dit is een strategische visie waarbij we kijken naar de middellange termijn.

We staan voor verschillende maatschappelijke opgaven in onze provincie; schone energie, duurzame bereikbaarheid, gezonde leefomgeving en voldoende woningen, om er een paar te noemen. Veel van wat wij als provincie doen heeft direct of indirect impact op recreatie en toerisme. Met deze visie hebben we handvatten om invulling toegeven aan de verschillende koppelkansen die hieruit voorkomen. Denk aan het versterken van de Markermeerdijken waarbij we tegelijkertijd de voorzieningen realiseren zodat inwoners en bezoekers kunnen genieten van het landschap en de historie van de dijk kunnen beleven.

Één van de grootste uitdagingen voor de komende jaren is het in goede banen leiden van de bezoekersstromen en tegelijk het benutten van de kansen die recreatie en toerisme bieden voor brede welvaart. Het aantal inwoners en bezoekers dat onze natuur, steden, dorpen en landschappen opzoekt om van te genieten groeit. Het behouden en versterken van de balans tussen toeristisch-recreatieve druk, en de draagkracht van de omgeving, cultuur, natuur en landschap staat daarom centraal in onze visie.

Onze ambities kunnen we alleen realiseren samen met onze partners bij gemeenten, natuur-, cultuur en recreatieorganisaties, ondernemers en vrijwilligers. Wij kijken vol enthousiasme uit naar een goede samenwerking!

1 Inleiding

1.1 *Waarom een Visie Recreatie & Toerisme voor Noord-Holland?*

Recreatie en toerisme in Noord-Holland

Recreatie en toerisme zijn een onlosmakelijk deel van onze manier van leven. Dit is merkbaar in het voorzieningenniveau, de leefomgeving en de economie van Noord-Holland. Recreatie en toerisme spelen een grote rol in de welvaart en het welzijn van onze inwoners. In 2019 hadden in Noord-Holland meer dan 150.000 mensen een baan in de toeristisch-recreatieve sector (LISA, 2020). Daarnaast levert de sector belangrijke bijdragen aan het voorzieningenniveau, woonklimaat en het behoud van cultuur en erfgoed, draagvlak voor natuur en landschap en preventieve gezondheidszorg. In [hoofdstuk 2](#) leest u verder over het belang van recreatie en toerisme.

Groeiende behoefte biedt kansen, maar brengt ook uitdagingen met zich mee

De komende jaren zal de behoefte aan voorzieningen voor recreatie en toerisme in Noord-Holland flink groeien, én veranderen. Dit komt door het groeiende aantal inwoners, de toenemende populariteit van buitenrecreatie en een groei in het aantal toeristen (zie [paragraaf 3.2](#) en [bijlage 6](#)). Deze ontwikkelingen bieden kansen, maar brengen ook grote uitdagingen met zich mee.

Tot nu toe hadden wij als Provincie geen beleid waar recreatie en toerisme in samenhang werden bekeken. Vanwege het grote belang van recreatie en toerisme, en de dynamiek in de sector (waaronder [de impact van COVID-19](#)), is het nu urgent om de sector, inclusief regionale en lokale partijen die werken aan recreatie en toerisme, te ondersteunen en te versterken. Zo kunnen we optimaal profiteren van de waarde van recreatie en toerisme, nu en in de toekomst. We sluiten daarbij aan op [ontwikkelingen en adviezen over toerisme en recreatie op landelijk niveau](#).

Recreatie en toerisme zijn van provinciaal belang

Dat recreatie en toerisme van provinciaal belang zijn, blijkt uit het gegeven dat ontwikkeling van recreatie en toerisme deel uitmaakt van meerdere kerntaken van de provincie: duurzame ruimtelijke ontwikkeling, behoud van cultureel erfgoed, vitaal platteland en natuur en natuurlijk regionale economie. Daarnaast hebben recreatie en toerisme een directe relatie met drie andere provinciale kerntaken: regionale bereikbaarheid, culturele infrastructuur en milieu.

Recreatie en toerisme hebben daarom een duidelijke plek gekregen in de [Omgevingsvisie Noord-Holland 2050](#). In de Omgevingsvisie staat dat er kansen zijn om de unieke kwaliteiten van de provincie te benutten voor recreatie en toerisme, uiteraard met een goede balans tussen rust en reuring. Er wordt ook een duidelijke koppeling gelegd met andere opgaven, zoals woningbouw, mobiliteit, slimme functiecombinaties en leefbaarheid (zie ook [bijlage 5](#), samenhang met ander beleid). Daarmee vormt de Omgevingsvisie een belangrijk vertrekpunt voor de Visie Recreatie & Toerisme.

De provincie Noord-Holland zet zich op dit moment op diverse manieren in voor recreatie en toerisme:

- De Provincie is mede-opdrachtgever en financier van vijf recreatieschappen¹ en draagt zo bij aan goed toegankelijke en bereikbare recreatiegebieden. Deze bieden ruimte voor rust en ontspanning in het groen.
- De Provincie maakt het Noord-Hollandpad en de realisatie van de wandel- en sloepennetwerken mogelijk.
- Met de Visie Waterrecreatie en het bijbehorende uitvoeringsprogramma werken we aan het verbeteren van de mogelijkheden voor waterrecreatie.
- Met ons economisch beleid zetten we, samen met partners, in op het spreiden van toeristen over de provincie.

1.2 *Waar gaat de Visie Recreatie & Toerisme over?*

Strategische visie met doorkijk naar uitvoering

De Visie Recreatie & Toerisme is strategisch van aard. De visie beschrijft de belangrijkste kansen en uitdagingen op het gebied van recreatie en toerisme voor Noord-Holland op de middellange termijn (2030) en geeft richting aan de aanpak van de uitdagingen en de rol die we hierin vervullen.

Integrale blik op recreatie en toerisme

In deze visie kijken we naar recreatie en toerisme in samenhang, en in relatie tot andere opgaven zoals woningbouw en biodiversiteit. We hebben het dan zowel over vrijetijdsactiviteiten van Noord-Hollanders in eigen provincie, als over gasten die de provincie bezoeken, voor een dag of een verblijf van meerdere nachten, voor vrijetijd of om zakelijke redenen.

Samenhang met andere visies

Mede doordat toeristisch-recreatieve belevingen samengestelde producten zijn, raken recreatie en toerisme aan veel verschillende onderwerpen waarmee de provincie zich bezighoudt en waar we beleid voor hebben of ontwikkelen. Denk aan landschap, natuur, cultuur en erfgoed, landbouw, duurzaamheid, mobiliteit en ruimtelijke ordening. [Hier](#) leest u meer over hoe de Visie Recreatie & Toerisme zich daarmee verhoudt.

Samengesteld toeristisch-recreatief product

Het toeristisch-recreatief product is wat we noemen een '[samengesteld product](#)'. Er zijn veel factoren die gezamenlijk de aantrekkelijkheid van een bestemming bepalen, zoals landschappelijke kwaliteit, cultuurhistorie, activiteiten, verblijfsmogelijkheden, routestructuren en (openbaar) vervoer. In [bijlage 5](#) leest u hoe deze visie zich verhoudt tot ander beleid. Daarnaast zijn er veel verschillende actoren en organisaties betrokken bij het realiseren van een geslaagde vrijetijdsbeleving. Dit betekent dat we onze ambities en doelen alleen kunnen bereiken door samen te werken met andere partijen.

¹ Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Groengebied Amstelland, Spaarnwoude, Twiske – Waterland, Plassenschap Loosdrecht

Hoe is de Visie Recreatie & Toerisme tot stand gekomen?

Wij zijn dankbaar voor alle inbreng die we bij het opstellen van de Visie Recreatie & Toerisme hebben ontvangen van ondernemers, brancheverenigingen, natuurorganisaties, recreatieschappen, regio's, gemeenten en andere (semi)overheden². We hebben alle inbreng zo goed mogelijk verwerkt. De uitvoering van deze Visie Recreatie & Toerisme kunnen wij als provincie alleen in gezamenlijkheid met u, onze belanghebbenden, oppakken.

² Voor de totstandkoming van de visie hebben we een intern en extern participatieproces ingericht. Onderdeel hiervan waren 8 thematische gesprekstafels, interviews met diverse stakeholders, een ondernemerstafel, een bestuurlijke tafel en een webinar.

2 Het belang van recreatie en toerisme

Een optimaal toeristisch-recreatief aanbod is geen doel op zich, maar een middel om te werken aan een provincie waar het prettig en gezond wonen, werken, verblijven en recreëren is. Investerings in recreatie en toerisme hebben een directe positieve invloed op het welzijn en de welvaart van onze inwoners. Maar ook op andere vlakken zijn recreatie en toerisme van meerwaarde voor onze provincie. Hier zetten we een aantal feiten en cijfers over recreatie en toerisme in Noord-Holland op een rij en leest u meer over de sociaal-maatschappelijke, economische en gezondheidswaarde van recreatie en toerisme.

Recreatie en toerisme in Noord-Holland: enkele feiten en cijfers

- Jaarlijks bezoeken miljoenen dagjesmensen de Noord-Hollandse steden, stranden, bezienswaardigheden, wateren en natuurgebieden. Buitenrecreatie staat met stip op één in het aantal ondernomen vrijetijdsactiviteiten. Nederlanders ondernamen in 2018 zo'n 114,8 miljoen buitenrecreatie-activiteiten in Noord-Holland zoals wandelen, fietsen, strandbezoek en picknicken³. Een groot deel van deze activiteiten wordt ondernomen door eigen inwoners.
- Gezamenlijk gaven inwoners en Nederlandse gasten in 2018 zo'n 374 miljoen euro uit aan buitenrecreatie-uitstapjes in Noord-Holland (activiteiten met een duur van > 2 uur, CVTO, 2018).
- Noord-Holland is de provincie met veruit het hoogste aantal overnachtingen in logiesaccommodaties, zoals vakantieparken, campings en hotels. In 2019 waren dit er ruim 35 miljoen (CBS, 2020). Tweederde daarvan betreft overnachtingen van gasten uit het buitenland.
 - Bijna 18,4 miljoen (52%) van het aantal overnachtingen vond plaats in de gemeente Amsterdam. Zo'n 85% hiervan zijn overnachtingen van buitenlandse gasten.
 - Circa 16,7 miljoen overnachtingen vonden elders in de provincie plaats. De helft daarvan betrof overnachtingen van gasten uit het buitenland.Ook als we kijken naar het aantal overnachtingen dat buiten Amsterdam plaatsvond, staat Noord-Holland nog steeds op de eerste plaats, gevolgd door Gelderland met 13 miljoen overnachtingen.
- Noord-Holland is een aantrekkelijke provincie voor recreatie en toerisme en kent een groot aantal toeristisch-recreatieve trekpleisters, waaronder:
 - Een grote diversiteit aan landschappen met elk een uniek karakter en eigen aantrekkingskracht, waaronder drie kusten, diverse binnenwateren en een aantrekkelijk landelijk gebied;
 - De hoofdstad Amsterdam, met als bekendste trekpleister de 17e-eeuwse grachtengordel (UNESCO Werelderfgoed);
 - Twee Nationale Parken (Zuid-Kennemerland en Duinen van Texel) en een groot aantal aantrekkelijke landschappen, natuur- en recreatiegebieden;
 - Maar liefst vier UNESCO Werelderfgoederen (naast de grachtengordel van Amsterdam ook de Waddenzee, Droogmakerij de Beemster en de Stelling van Amsterdam⁴);
 - Meer dan 100 musea, vele monumenten en historische stads- en dorpsgezichten.

³ Watersport, sport en sportieve recreatie vallen hier niet onder en kennen eigen categorieën binnen het CVTO.

⁴ De Nieuwe Hollandse Waterlinie staat op de nominatielijst voor de Werelderfgoedstatus, als uitbreiding op het bestaande werelderfgoed de Stelling van Amsterdam.

2.1 Sociaal-maatschappelijke waarde

Recreatie en toerisme hebben een belangrijke sociaal-maatschappelijke waarde:

- Recreatie en toerisme vormen een essentieel onderdeel van het dagelijks leven en kunnen worden gezien als het cement voor de samenleving. Recreatie en toerisme zorgen voor ontmoetingen, contact, nieuwe inzichten, creativiteit en ontspanning, wat essentieel is voor welbevinden en productiviteit.
- Recreatievoorzieningen die goed aansluiten bij de behoeften van inwoners, zijn voor hen direct van waarde en zijn van invloed bij de keuze van een woonbestemming.
- Recreatie en toerisme zijn van belang voor behoud van cultuur en erfgoed. Bijvoorbeeld door herbestemming van stolpen en religieus erfgoed met een nieuwe toeristisch-recreatieve functie en door inkomsten uit toerisme en recreatie te benutten voor instandhouding en restauratie van erfgoed. Ons erfgoed is in hoge mate bepalend voor de identiteit van Noord-Holland. Verder verlies leidt tot een verminderde herkenbaarheid van het Noord-Hollandse landschap. Ook de molens, de kerktorens, de plassen en dijken (oostkust, Waterland, West-Friesland, Hollands Plassengebied) en de landgoederenzones van Kennemerland en het Gooi zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse landschap. Dit zijn tevens belangrijke factoren in de toeristisch-recreatieve beleving en ze bieden kansen voor verdere aanbodversterking en productontwikkeling.
- Recreatie en toerisme vergroten het draagvlak voor natuur en landschap: kwaliteiten die belangrijk zijn voor de leefbaarheid van een plek. Recreëren doen we vaak in het groen of in de natuur. Mensen hechten mede daarom een groot belang aan natuur, wat zorgt voor draagvlak voor bescherming en ontwikkeling ervan. Als recreanten bereid zijn om te betalen voor (toeristisch-recreatieve) activiteiten in de natuur, kan dit direct bijdragen aan de instandhouding.

2.2 Economische waarde

Recreatie en toerisme hebben een belangrijke economische waarde:

- Toerisme en recreatie zijn een belangrijke economische motor. De sector zorgt voor de nodige directe en indirecte bestedingen en werkgelegenheid. In 2019 hadden in Noord-Holland meer dan 150.000 mensen een baan in de toeristisch-recreatieve sector⁵, wat neer komt op bijna 10% van het totaal aantal banen in de provincie.
- In de steden en dorpen zorgen toerisme en recreatie voor draagvlak voor voorzieningen als een supermarkt, bakker, pinautomaat en het openbaar vervoer. Deze voorzieningen zijn van groot belang voor de leefbaarheid in kleinere kernen en gebieden waar rekening moet worden gehouden met een bevolkingsdaling in de toekomst. Ook in grotere en steden leveren recreatie en toerisme een bijdrage aan het draagvlak voor voorzieningen.

⁵ Bron: LISA, 2020

2.3 Gezondheidswaarde

Er is een toenemende aandacht voor preventieve gezondheidszorg en daardoor ook voor een gezonde leefomgeving. Recreatie en toerisme hebben een belangrijke gezondheidswaarde:

- Recreatie-activiteiten in een groene omgeving hebben een belangrijk positief effect op de fysieke en mentale gezondheid⁶.
- De aanwezigheid van een 'beweegvriendelijke omgeving', zoals sport-, spel- en recreatieve voorzieningen op loop- en fietsafstand, de aanwezigheid van groen of water, een goede voetgangersinfrastructuur, veilige fietspaden en een aantrekkelijke en veilige buurt, daagt mensen uit om voldoende te bewegen⁷.

De provincie Noord-Holland erkent de waarde van toerisme en recreatie en wil zich samen met anderen inzetten om deze te behouden én vergroten. Wat we willen bereiken en wat daarvoor nodig is, leest u in het volgende hoofdstuk.

⁶ Zie verder: <https://heatwalkingcycling.org/#homepage>; www.gezondnatuurwandelen.nl; [claiming_the_health_dividend.pdf](#); dr. [ShaneOmara](#); <https://groenvoorgezondbeleid.nl/>; <https://platform.groenkapitaal.nl/de-kracht-van-natuur-voor-gezondheid-meer-inzetten/>.

⁷ Bron: Rijksoverheid, gezondheid en zorg

3 Ambitie en uitdagingen

3.1 Ambitie

Zoals aangegeven zijn recreatie en toerisme zijn al van groot belang voor Noord-Holland (zie [hoofdstuk 2](#)). We zien mogelijkheden om de kansen die recreatie en toerisme bieden, nog beter te benutten, en willen ook bijdragen aan het oplossen van een aantal uitdagingen. Zo vergroten we de bijdrage van de sector aan de welvaart en het welzijn van onze inwoners. Als provincie zetten we ons, uiteraard samen met anderen, in voor het behouden én vergroten van de toegevoegde waarde van recreatie en toerisme voor heel Noord-Holland.

De ambitie voor 2030 luidt daarom: heel Noord-Holland profiteert van recreatie en toerisme.

Hiermee bedoelen we dat...

- ...er voldoende fysieke ruimte is voor recreatie, óók in en rondom stedelijke gebieden;
- ...we een netwerk van goed bereikbare toeristisch-recreatieve voorzieningen hebben, dat optimaal aansluit bij de wensen en behoeften van inwoners en gasten;
- ...de kwaliteiten van natuur, landschap, cultuur en ondernemerschap zo goed mogelijk worden ingezet voor duurzame toeristisch-recreatieve ontwikkeling. Het gaat daarbij zowel om economische, sociale als ecologische duurzaamheid (zie [paragraaf 4.3](#));
- ...alle Noord-Hollanders profijt hebben van recreatie en toerisme. Gezamenlijk maximaliseren we de positieve impact en beperken we de negatieve impact;
- ...recreatie en toerisme een optimale bijdrage leveren aan de economie, leefbaarheid, behoud van cultuur en natuur en preventieve gezondheidszorg. De toegevoegde waarde van recreatie en toerisme wordt dan volledig benut. Wat die 'optimale' bijdrage precies inhoudt, kan per gebied verschillen.

3.2 Opgaven

We zien vier opgaven voor het bereiken van deze ambitie, die onderling nauw met elkaar verweven zijn. In hoofdstuk 4 gaan we in op de strategie waarin we de opgaven ook in onderlinge samenhang aanpakken.

1) Toenemende en veranderende vraag van recreanten en toeristen

De komende jaren moeten we rekenen op een flinke groei van de recreatieve en toeristische vraag door een groeiend aantal recreanten en inkomende toeristen (lees voor een toelichting [hier verder](#)). Naast deze *toenemende* vraag, zien we ook een *veranderende* vraag, met steeds verder uiteenlopende wensen van consumenten en nieuwe vormen van vrijetijdsbesteding. Meer daarover, leest u [hier](#). Deze toenemende en veranderende recreatiebehoefte is een belangrijke uitdaging voor Noord-Holland. We willen de provincie aantrekkelijk houden om in te wonen, maar ook om te bezoeken en te verblijven. Daarbij zetten we de behoeften van onze eigen inwoners voorop.

Oplossingen voor deze opgave zijn:

- Balans in toeristisch-recreatieve druk door spreiding en verleiding. In Noord-Holland zien we gebieden waar inwoners en toeristen soms (te) veel drukte ervaren, én gebieden waar nog volop kansen liggen voor recreatie en toerisme. De ervaring leert dat toerisme en recreatie zonder sturing vooral toenemen op plekken en momenten waarop het nu al druk is. Op de 'hotspots' moeten we het groeiende aantal recreanten en toeristen verleiden om (ook) minder bekende parels te bezoeken of om op een ander moment te komen. Zo voorkomen we knelpunten op plekken waar het al (te) druk is en verzilveren we kansen voor minder bekende bestemmingen. Om dat te bereiken, moeten we onder andere weten hoe bezoekersstromen lopen en verborgen parels slim onder de aandacht brengen.
- De groeiende recreatiebehoefte van eigen inwoners zoveel mogelijk opvangen 'bij de bron'. Op een aantal plekken in Noord-Holland is sprake van een grote verstedelijkingsopgave. Daarom moeten we juist in en rondom (nieuw) stedelijk gebied zorgen voor voldoende recreatievoorzieningen in het groen.
- Ontwikkelen van divers, eigentijds en onderscheidend aanbod. De steeds verder uiteenlopende wensen van recreanten en toeristen geven aanleiding om de kwaliteit van het huidige aanbod te verbeteren, de diversiteit ervan te vergroten en nieuw eigentijds aanbod te ontwikkelen dat van toegevoegde waarde is op het huidige aanbod. Ook moeten we voldoende ruimte en adequate voorzieningen bieden aan steeds meer verschillende vormen van vrijetijdsbesteding. Alleen zo kunnen we voorzien in behoeften van huidige en toekomstige recreanten en toeristen én diverse doelgroepen.

Voorbeelden van wat de provincie al doet:

- De provincie zet, samen met de regio's en het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC), al een aantal jaren in op spreiding van toeristen in tijd en ruimte (zie verder [bijlage 6](#)). Binnen de Holland City strategie van het NBTC worden internationale bezoekers aan de hand van themalijnen geïnspireerd om ook de minder bekende plekken in ons land te bezoeken. De voor Noord-Holland relevante verhaallijnen zijn de Waterlandlijn en de themalijnen Gouden Eeuw en Kastelen & Buitenplaatsen.
- Met het de Noord-Hollandse inzet op het landelijke themajaar 2021 "Ode aan het Nederlandse Landschap" geven we een recreatieve impuls te geven aan bestaande en nieuwe culturele en landschappelijke initiatieven. Het themajaar biedt ook kansen om bij inwoners meer draagvlak voor en kennis over het (veranderende) landschap waarin zij wonen te genereren.
- In het programma 'Amsterdam Bezoeken, Holland Zien' werken we al meer dan 10 jaar samen met onze partners in de MRA aan betere spreiding van internationale bezoeker over de MRA, zodat ook de regio buiten Amsterdam economisch kon profiteren van het (groeiend) toerisme.

Voorbeelden van gebiedsspecifieke opgaven (ter illustratie):

- De gemeente Amsterdam, de regio Amstelland-Meerlanden en de gemeente Zaanstad hebben te maken met de grootste bevolkingsgroei en woningbouwopgave, en daarom óók met de grootste toename in de recreatievraag van inwoners. Deze vraag moet worden opgevangen door bestaande recreatiegebieden adequaat in te richten én de ruimte voor groene recreatie mee te laten groeien met nieuwe verstedelijking.
- In de MRA is op bepaalde plaatsen sprake van een verstoorde balans tussen bezoekers en inwoners. Het is nu zaak om deze balans te herstellen en vervolgens te behouden. Daarbij is het belangrijk dat

er óók in de MRA nog minder bekende plekken zijn die graag meer bezoekers zouden willen ontvangen, zoals Aalsmeer, Amstelveel of Velsen.

- Aan de Noordzeekust zet de provincie zich samen met betrokken partijen in voor het verbeteren van de bereikbaarheid, door slimme en duurzame vervoersoplossingen.
- Op diverse plekken aan de kusten van Noord-Holland Noord is het druk, maar zijn er ook gebieden die kunnen profiteren van een toename van het aantal gasten. Het is zaak om potentiële gasten te verleiden deze gebieden te bezoeken, onder meer door passend en verrassend aanbod. Ook de vitaliteit van verblijfaccommodaties is hier een belangrijk aandachtspunt.

2) Toenemende druk op natuur, landschap en omgeving

We willen natuur, landschap en biodiversiteit beschermen en versterken, zodat de toenemende druk vanuit recreatie en toerisme duurzaam opgevangen kan worden. Recreatie en toerisme hebben eveneens impact op CO₂-uitstoot, natuurlijke hulpbronnen en consumptie. Tegelijkertijd kunnen toerisme, recreatie en natuur elkaar juist versterken. Recreatiegebieden hebben ook belangrijke natuurwaarden: natuurinclusieve recreatie en recreatie-inclusieve natuur noemen we dat. Daarnaast hebben recreatie en toerisme vaak een educatieve component, wat bijdraagt aan draagvlak voor behoud van natuur, cultuur en landschap.

Oplossingen voor deze opgave zijn:

- Bewaken van de draagkracht van gebieden. De draagkracht van de omgeving, waaronder kwetsbare natuurwaarden en de biodiversiteit moeten we goed in beeld brengen en beschermen. Doel is het bereiken van de juiste balans tussen recreatieve druk enerzijds en draagkracht van de omgeving anderzijds en de negatieve impact van recreatie en toerisme te minimaliseren. Bijvoorbeeld door op basis van een goede strategie te sturen op bezoekersstromen.
- Verduurzamen van toerisme en recreatie. Op verschillende vlakken moet de sector een verduurzamingsslag maken. Ook het circulair en energieneutraal maken van verblijfsaccommodaties en verminderen van de uitstoot van toeristisch-recreatief vervoer horen hierbij.

Voorbeelden van wat de provincie al doet:

- Versterken van de biodiversiteit speelt bij het beheer van de recreatiegebieden door de recreatieschappen een grote rol.
- De Provincie stelt een subsidie beschikbaar om ondernemingen te helpen bij het maken van plannen voor verduurzaming van hun vakantiepark.
- De Provincie investeert in versterking van het landschap in de Westeinderscheg. Door dit gebied onder het Amsterdamse Bos in te richten voor recreatie en natuur, krijgen huidige en toekomstige inwoners een nieuwe mogelijkheid om de rust op te zoeken.
- Door te investeren in de kwaliteit en de afronding van het Natuurnetwerk Nederland zet Noord-Holland in op het robuuster maken van de natuur. Hierdoor kan de impact van recreatief gebruik beter opgevangen worden.

Voorbeelden van gebiedsspecifieke opgaven (ter illustratie):

- Op Texel wordt gewerkt aan een natuurinclusief toeristisch toekomstplan voor het behouden van de juiste balans voor het eiland als geheel. Gezamenlijk willen de Waddeneilanden zich onderscheiden en verder ontwikkelen als meest duurzame toeristische bestemming in Europa.
- Het Nationaal Park Zuid-Kennemerland (25 km van Amsterdam) biedt 'om de hoek' aantrekkelijke mogelijkheden voor natuurbeleving, recreatie en ontspanning, waardoor het een belangrijke rol

speelt in het leefklimaat van de MRA. In haar toekomstvisie richt het park zich op het goed laten samengaan van de toename van toerisme en recreatie met bescherming van kwetsbare natuur (duurzame recreatie en toerisme). Eén van de opgaven is om de bezoekers ook in de nabije omgeving van het Nationaal Park op te vangen.

3) Toeristisch-recreatief aanbod versterken

De steeds veranderende en verder uiteenlopende wensen van recreanten en toeristen geven aanleiding om de kwaliteit van het huidige aanbod te verbeteren. Om ook in de toekomst een aantrekkelijke bestemming te blijven, is het belangrijk om in te zetten op een gevarieerd vrijetijdsaanbod, dat vraaggericht wordt ontwikkeld en past bij de plek. Wij zetten ons ervoor in dat hierbij de Noord-Hollandse (gebieds-)kwaliteiten worden benut. Het mes snijdt dan aan twee kanten. Aanbod dat gebruik maakt van het DNA van een gebied, sluit aan op de behoefte aan beleving, authenticiteit en unieke ervaringen van recreanten en toeristen. Tegelijk dragen recreatie en toerisme bij aan behoud van erfgoed en landschap en het versterken van gebiedsidentiteiten.

Oplossing voor deze opgave

- Toeristisch-recreatief aanbod benut de Noord-Hollandse (gebiedseigen) kwaliteiten, is vraaggericht en divers. We willen de Noord-Hollandse identiteiten en verhalen verbinden, versterken en benutten bij het creëren van een aantrekkelijk en vraaggericht aanbod. Denk aan toeristische herbestemming van monumenten, verbinden van lokale musea aan toeristisch-recreatieve routes en het vitaliseren van verblijfsaccommodaties. Door dit slim aan te pakken, wordt tegelijk ingespeeld op de veranderende vraag vanuit de gast die meer behoefte heeft aan beleving, authenticiteit en unieke ervaringen. Lees [hier](#) verder over het benutten van Noord-Hollands unieke kwaliteiten (bijlage 8).

Voorbeelden:

- De provincie stimuleert het benutten van het DNA van een gebied (de gebiedseigen kenmerken) bij het ontwikkelen van toeristisch-recreatief aanbod en beleid. Zo is mede op initiatief van de provincie het project identiteit kustplaatsen uitgevoerd.
- De Provincie heeft een Loods herbestemming monumenten. Deze “loods” begeleidt hij eigenaren van monumenten bij het benutten van kansen voor ontwikkeling en financiering van herbestemmingstrajecten. De loods brengt vraag en aanbod bij elkaar waardoor projecten voor herbestemming en verbetering van monumenten sneller van de grond komen. Een deel van de monumenten krijgt een nieuwe toeristisch-recreatieve functie.
- De Provincie investeert in de liniedijken van de UNESCO Werelderfgoed Stelling van Amsterdam. Hier gaat restauratie en behoud van deze cultuurhistorische elementen samen met recreatie en educatie.

Voorbeelden van gebiedsspecifieke opgaven (ter illustratie):

- In Noord-Holland Noord is de vitaliteit van verblijfsaccommodaties een belangrijk aandachtspunt.
- Bij de versterking van de Markermeerdijken tussen Hoorn en Amsterdam wil de provincie de Markermeerkust en het achterland een extra impuls geven, onder meer door extra mogelijkheden voor natuur en recreatie te creëren. Uitgangspunt hierbij is het versterken van het karakter van de dijk als cultuurhistorisch en landschappelijk belangrijk element.
- In het Waddengebied zet de provincie in op het versterken van de unieke kwaliteiten voor recreatie en toerisme. Het project “De donkerte van het Waddengebied” is hiervan een goed voorbeeld. Het Werelderfgoed Waddenzee is één van de weinige plekken waar de donkerte nog echt kan worden

ervaren. Het project heeft als doel bewoners, recreanten en toeristen de duisternis van het Waddengebied te laten ervaren en nieuwe gasten te trekken die aangetrokken worden door de beleving van de donkerte.

- In het IJsselmeergebied wordt in vervolg op de Agenda IJsselmeergebied 2050 een integrale visie opgesteld voor de IJsselmeerkust, waarmee wordt ingezet op het behoud van de kernwaarden, kwaliteitsverbetering, een betere beleefbaarheid, spreiding van recreatie en toerisme en een herkenbare identiteit van de kustplaatsen. De provincie heeft in dat kader ook middelen gereserveerd voor een programma identiteit kustplaatsen IJsselmeergebied.

4) Optimaal benutten van het bestaande aanbod: goed verbonden en bereikbaar netwerk

Toeristisch-recreatieve voorzieningen moeten onderling goed verbonden en goed bereikbaar zijn om het bestaande aanbod zo effectief en efficiënt mogelijk te benutten. Het netwerk moet voldoende fijnmazig zijn, en verschillende soorten en vormen van recreatief-toeristisch gebruik aan elkaar koppelen: waaronder varen, fietsen wandelen, cultuur en natuur. Voorzieningen moeten hierbij zowel letterlijk als figuurlijk goed met elkaar verbonden zijn, zodat inwoners en gasten heel Noord-Holland kunnen beleven.

Oplossingen voor deze opgave

- Verbinden van voorzieningen door middel van duurzame routenetwerken voor wandelen, fietsen, varen en paardrijden (letterlijk verbinden). Hierbij willen we ook de verschillende routevormen met elkaar verbinden, en met de voorzieningen langs de routes.
- Verbinden door middel van verhalen en thema's. Met het uitwerken van (cultuurhistorische) thema's en verhalen koppelen we minder bekende parels beter aan grote verhalen. Een belangrijke opgave daarbij is om de Noord-Hollandse cultuurhistorie, identiteiten en verhalen te verbinden, versterken en te benutten voor het creëren van een aantrekkelijk en vraaggericht aanbod.

Voorbeelden van wat de provincie al doet:

- Voor de Recreatieschappen zijn visies in ontwikkeling, waarin het verbinden van het bestaande aanbod met behulp van routes en thema's een belangrijke rol speelt. Ook biodiversiteit en natuurbehoud en versterken van mogelijkheden voor wandelaars, fietsers, kanoërs, ruiters en andere recreanten is hierin belangrijk.
- De Provincie zet in op de openstelling van boerenlandpaden en ondersteunt de ontwikkeling van fietsroutes (icoonroutes), wandel- en sloepenroutenetwerken.
- De provincie wil waar mogelijk bestaande en nieuwe natuur toegankelijk maken voor recreanten. Door wandel- en fietspaden en bijvoorbeeld speelweides of vogelkijkhutten aan te leggen of te verbeteren.
- In de regio Gooi en Vechtstreek wordt als onderdeel van het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen gewerkt aan het beter bereikbaar en beleefbaar maken van het Loosdrechtse Plassengebied. Uitgangspunt is daarbij dat natuur en recreatie elkaar versterken.
- Met de Buitenpoorten (spoorwegstations vlakbij natuur en daardoor een startpunt om van het buitenleven te genieten) stimuleert de provincie het gebruik van het OV om de vrijetijdsbestemming te bereiken, en worden natuurgebieden ook bereikbaar gemaakt voor nieuwe doelgroepen.

4 Strategie

Om de ambities te realiseren en de opgaven aan te pakken, zetten we in onze strategie de bestemming centraal. De uitdagingen doen zich voor in de verschillende (deel)gebieden in Noord-Holland. Aangezien er veel partijen betrokken zijn bij recreatie en toerisme, is regie nodig om de uitdagingen gezamenlijk aan te pakken. Regie op basis van analyse, samenwerking en een gezamenlijke visie noemen we *bestemmingsmanagement*. Investeren in een verdere ontwikkeling van toeristisch-recreatief aanbod op basis van analyse, samenwerking en een gezamenlijke visie noemen we *bestemmingsontwikkeling*. Om ervoor te zorgen dat de inzet op bestemmingsmanagement en –ontwikkeling zo effectief mogelijk is, moeten we ook inzetten op het creëren van de juiste *voorwaarden*.

De bestemming centraal

Recreanten en toeristen laten zich niet leiden door gemeentegrenzen. Daarom is het schaalniveau van de bestemming of de uitdaging leidend. De genoemde uitdagingen overstijgen het schaalniveau van gemeenten. En de uitgangssituatie van recreatie en toerisme, en belangrijkste kansen en opgaven, verschillen per gebied. Daarom is een aanpak op gebiedsniveau nodig. Berokken partijen uit de regio's hebben de provincie gevraagd om hierin mede de regie te nemen. Dit betekent dat de provincie actief is op het schaalniveau waar de uitdaging zich voordoet; bijvoorbeeld de Noordzeekust, een recreatieschap, de Oostelijke Vechtplassen, de Metropoolregio Amsterdam of Noord-Holland Noord⁸. Daarnaast kan de provincie ook bijdragen aan een goede samenhang tussen de verschillende gebiedsgerichte aanpakken.

Samen pakken we dit op

Als provincie pakken we samen met betrokken partijen de regie op bestemmingsmanagement. We gaan aan de slag met de toeristisch-recreatieve bestemming Noord-Holland en de (deel)bestemmingen en gebieden daarbinnen. Voor wat betreft bestemmingsontwikkeling zet de provincie in op het realiseren van koppelkansen. Voor het gezamenlijke proces van bestemmingsmanagement moet een proces worden ingericht en zijn analyses op basis van feiten en cijfers en gezamenlijke visievorming cruciaal. Op basis daarvan kunnen we samen de kaders en voorwaarden voor een duurzame toeristisch-recreatieve ontwikkeling bepalen.

Door te werken op het niveau van de verschillende bestemmingen en gebieden binnen de provincie, vergroten we de toegevoegde waarde van recreatie en toerisme voor onze hele provincie.

Uitgangspunten zijn:

- De balans van de toeristisch-recreatieve druk en draagkracht van een gebied of samenleving staat centraal;
- Bij ontwikkeling van aanbod wordt de vraag van recreanten en toeristen als uitgangspunt genomen. Dit aanbod moet in voldoende mate beschikbaar, bereikbaar, betaalbaar, beleefbaar en bekend zijn en rekening houden met het bedienen van verschillende doelgroepen;

⁸ Waar mogelijk sluiten we aan bij gangbare regio-indelingen en (bestuurlijke)samenwerkingen. Daarbij merken we op dat het vooral relevant is om te kijken naar gebieden die een toeristisch-recreatieve eenheid/bestemming vormen en niet zo zeer naar bestuurlijke regio's.

- Toeristisch-recreatieve ontwikkeling benut en versterkt het DNA van een gebied en maakt het beter beleefbaar.

4.1 Bestemmingsmanagement

Zoals gezegd zet de provincie voornamelijk in op bestemmingsmanagement. Management zien we als de 'software kant' van de strategie: we zorgen er gezamenlijk voor dat de basis voor de uitvoering op orde is. Met instrumenten voor analyse van druk en draagkracht, data en informatie wordt de vorming van regionale of gebiedsgerichte toeristisch-recreatieve ontwikkelstrategieën ondersteund. Daarnaast zetten we samen met andere partijen in op het verder ontwikkelen van de informatiebasis, instrumenten en vaardigheden voor het managen van bezoekersstromen en het aanbod op bestemmingen. We zorgen ervoor dat deze informatie goed ontsloten wordt. En we zetten ons in voor het maken van goede afspraken en het opzetten van structurele samenwerkingen en netwerken op het juiste schaalniveau.

Hierbij is van belang dat:

- Recreanten te sturen zijn, maar tot op zekere hoogte, omdat ze deels vaste gedragspatronen hebben. Toeristen zijn mogelijk beter te sturen, omdat zij hun reis online voorbereiden, recreanten in de lokale omgeving raadplegen wellicht minder vaak dergelijke bronnen. Tegelijkertijd zien we mogelijkheden om recreanten te informeren over (de diversiteit van) recreatiemogelijkheden en hen te stimuleren te genieten met respect voor natuur, cultuur en omgeving.
- Informatie en communicatie via de juiste kanalen sleutelfactoren zijn in het (bij)sturen van bezoekersstromen, ook na corona. In coronatijd bleek het voor bezoekers en aanbieders van belang om te weten waar het al druk is en op welke plekken nog capaciteit is. Het verkrijgen van de juiste data is daarvoor essentieel.
- Ingezet wordt op het beïnvloeden van gedrag aan de voorkant, oftewel vóórdat recreanten of toeristen hun reis of activiteit ondernemen. Eenmaal op locatie zijn zij minder snel te verleiden om toch ergens anders naartoe te gaan.

Actielijnen

Dit deel van de strategie richt zich op:

- Analyse druk & draagkracht. Om op regionale schaal goed te kunnen inspelen op de impact van het vrijetijdsdomein, is een analyse nodig van de relatie tussen recreatie en toerisme en welzijn en welvaart van een bepaalde bestemming. Dat kan door de aard en omvang van recreatieve en toeristische ontwikkelingen af te zetten tegen de draagkracht van een gebied of plek. Het verkrijgen van inzicht in de druk en draagkracht per gebied is een belangrijk onderdeel van management en ontwikkeling. Deze analyse levert een beeld op van de ontwikkelruimte en opgaven van een bestemming, zowel in gebieden met veel bezoekers als in gebieden waar meer bezoekers gewenst zijn. De uitkomsten zijn een belangrijke basis voor het opstellen van gebiedsgerichte ontwikkelstrategieën voor recreatie en toerisme. Bij deze ontwikkelstrategieën zullen we het belang van cultuurtoerisme benadrukken.
- Data & onderzoek. Voor een goede analyse van druk en draagkracht zijn betrouwbare data nodig. De provincie zet zich daarom samen met betrokken partijen in voor het verkrijgen van de juiste data en

het (laten) uitvoeren van relevante onderzoeken. Zo wordt momenteel een provinciale onderzoeksagenda vrijetijdseconomie opgesteld en neemt de provincie deel aan de Landelijke Data Alliantie, waarin op nationaal niveau wordt gewerkt aan het verkrijgen van betrouwbare en vergelijkbare data over recreatie en toerisme. Data en onderzoek zijn ook belangrijk voor het verbeteren van het bestaande routenetwerk voor onder meer wandelen en fietsen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om data over het gebruik van routenetwerken en onderzoek naar ontbrekende schakels en voorzieningen. Het is belangrijk dat partijen investeringen doen in systemen die op elkaar aansluiten en waardoor data uitwisselbaar is.

- Informatie & communicatie. Landelijk wordt gesproken over een verschuiving van de marketing van bestemmingen naar het managen van bestemmingen. Onderdeel van die verschuiving is het toenemende belang van een goede informatievoorziening en effectieve communicatie. Met bijvoorbeeld betrouwbare (zo mogelijk realtime) data over het gebruik van recreatiegebieden, culturele instellingen, routes en bezienswaardigheden, kunnen bezoekersstromen beter gestuurd worden en kunnen recreanten en toeristen zien waar het al druk of juist nog rustig is. Het informeren van doelgroepen over al het moois dat er in onze provincie aanwezig is, is nodig om hen te verleiden ook minder bekende plekken te bezoeken, of om een ander vervoermiddel te kiezen dan de auto. Daarvoor is ook het verbeteren van de bekendheid van het wandelnetwerk en het vergroten van het gebruik van de Toeristische Overstap Punten (TOP's) van belang. Zo stimuleren we bezoekers om te genieten van natuur en landschap zonder die aan te tasten en dragen we bij aan cultuurtoerisme.
- Samenwerking & afspraken. Strategische en operationele samenwerking binnen de sector, tussen de sector en de overheid én tussen overheden onderling is essentieel voor het effectief kunnen managen (en ontwikkelen) van een bestemming. De toeristisch-recreatieve sector heeft een aantal specifieke kenmerken (zie kader) die samenwerking zowel noodzakelijk als uitdagend maken. De provincie vindt het belangrijk om samenwerking ter ondersteuning van bestemmingsmanagement en –ontwikkeling zoveel mogelijk te stimuleren. Gezamenlijk zorgen we ervoor dat duurzame netwerken en samenwerkingen ontstaan, die gedragen worden door de regio's en gebieden zelf. De provincie is op dit moment deelnemer in verschillende samenwerkingen, bijvoorbeeld in Noord-Holland Noord en de Metropoolregio Amsterdam. Vanuit het belang van de gebiedsspecifieke insteek van management en ontwikkeling van bestemmingen, blijft de provincie inzetten op het versterken van regionale samenwerking binnen het domein recreatie en toerisme. Hierbij bevordert de provincie de deelname van relevante actoren in een gebied of regio, zoals natuurorganisaties, culturele organisaties, uitvoeringsorganisaties, bestemming marketing organisaties (DMO's), vervoersregio's, kennisinstellingen, onderwijs en ondernemers(vertegenwoordigers). Daarnaast onderstreept de provincie het belang van goede afspraken over beheer van voorzieningen voor recreatie in natuur- en recreatiegebieden en het landelijk gebied.

Kenmerken van het speelveld van de toeristisch-recreatieve sector

- Door het samengestelde karakter van het toeristisch-recreatieve product kent de sector een grote diversiteit aan actoren. Onder de aanbieders zijn naast bedrijven ook natuurorganisaties, culturele instellingen, boerenbedrijven, vrijwilligersorganisaties en overheden waaronder overheidsbedrijven en gemeenschappelijke regelingen.
- In het spectrum van actoren zien we een aantal grote bedrijven, maar vooral veel kleine en middelgrote ondernemingen en familiebedrijven.
- Kenmerkende ontwikkelingen aan de commerciële kant van de sector zijn enerzijds schaalvergroting en ketenvorming. Anderzijds zien we een toenemend aantal lokale aanbieders met streekeigen aanbod en (kleinschalige) voorzieningen.
- Binnen de non-profit kant van de sector (natuur, recreatieschappen en cultuur) zagen we de afgelopen jaren een groeiende afhankelijkheid van inkomsten van bezoekers. Bijvoorbeeld uit evenementen, entree- en parkeergelden, verkoop van producten en horeca.

4.2 Bestemmingsontwikkeling

De Provincie heeft op het gebied van bestemmingsontwikkeling een beperkte rol. De inzet van de provincie richt zich op het realiseren van koppelkansen voor recreatie en toerisme (gecombineerd met bijvoorbeeld cultuur, natuur, wateropgaven of woningbouw). Het realiseren van nieuw en aanvullend aanbod voor recreanten en toeristen wordt gekarakteriseerd als bestemmingsontwikkeling, dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de vitaliteit van verblijfaccommodaties, de beleefbaarheid van landschap of erfgoed of verbindingen tussen bezienswaardigheden. Omdat het toeristisch-recreatieve product samengesteld is, richt bestemmingsontwikkeling zich op alle facetten van de toeristisch-recreatieve ervaring, van verblijf, vervoer, omgeving, bezienswaardigheden en dingen om te doen. Wij kijken daarbij primair naar de mogelijkheden om recreatie en toerisme te koppelen aan andere (ruimtelijke) opgaven.

Actielijnen

Dit deel van de strategie richt zich op:

- Koppelkansen identificeren & verzilveren. Om de ambities te realiseren, is het essentieel dat het recreatief-toeristisch belang een plek krijgt bij ontwikkelingen op andere beleidsterreinen. Het gaat om projecten en plannen op het gebied van klimaatadaptatie, waterbeheer, landbouw, natuurontwikkeling, energietransitie, kunst en cultuur, klimaatmitigatie en gezondheid. Hiervoor is het belangrijk dat bij de betrokken organisaties bewustwording van de mogelijkheden en urgentie wordt gecreëerd. Inzicht in de toeristisch-recreatieve behoefte in een gebied is belangrijk voor het realiseren van koppelkansen die aansluiten op de vraag en daadwerkelijk iets toevoegen aan het bestaande aanbod (in plaats van aanbodgericht ontwikkelen). Enkele voorbeelden van koppelkansen en mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik zijn:
 - Dijkversterking benutten voor het aanleggen van een fiets- of wandelpad langs de dijk;
 - De provincie richt de komende jaren circa 5.600 hectare van het natuurnetwerk verder in. Hier zijn kansen voor het realiseren van nieuwe natuur met voorzieningen voor recreatie erin én rond omheen, in synergie met landbouwfuncties, gebaseerd op de zonering van recreatie en natuur in het gebied én gekoppeld aan bestaande (recreatieve) routestructuren;

- Leegstaand erfgoed een nieuwe bestemming geven door huisvesting van een toeristisch-recreatieve functie zoals een hotel, theetuin, filmhuis, galerie of bezoekerscentrum;
 - Bij de aanleg van extra waterbergingen in het kader van de waterbergingsopgave, óók voorzien in recreatiemogelijkheden op en rond het water;
 - Bij investeringen in grote infrastructurele maatregelen borgen dat de recreatieve infrastructuur (routes en paden, bewegwijzering) integraal wordt meegenomen;
 - Bij behoud of herstel van cultuurhistorische elementen, mede investeren in het vertellen van het verhaal en het beleefbaar maken ervan, in aansluiting op het bestaande aanbod;
 - “Urban farming communities” (stadslandbouwgemeenschappen) zoals Herenboeren Nederland, ondersteunen burgers bij de ontwikkeling van natuurgedreven coöperatieve boerderijen. Productie van duurzaam voedsel gaat er samen met een gezonde vrijetijdsbesteding in het groen, educatie, beheer van landschap en erfgoed en plattelandstoerisme. Deze ontwikkeling sluit aan bij de Voedselvisie om vanuit het sociaal perspectief de waardering voor de voedselsector en de landbouw als drager van ons landschap te bevorderen;
 - Ontwikkeling van toeristisch-recreatieve producten gekoppeld aan openbaar vervoeraanbod. Hierdoor wordt gebruik van OV in vrijetijd en vakantie gestimuleerd en dit kan ook bijdragen aan spreiding.
- Productontwikkeling. Met productontwikkeling bedoelen we het samenspel tussen aanbieders van toeristisch-recreatieve voorzieningen om deze met elkaar te verbinden en als een belevenis of product in de markt te zetten. Voorbeelden hiervan zijn:
 - Themajaren: een specifiek onderdeel van ons aanbod in de schijnwerpers zetten, beter verbinden en aanvullen;
 - Storytelling, o.a. in relatie tot cultuurtoerisme en cultureel aanbod;
 - Icoonroutes voor fietsen, en ook het betrekken van ondernemers bij de routenetwerken voor wandelen, fietsen, varen;
 - Ontwikkeling van arrangementen.
 - Aanbodontwikkeling. Aanbodontwikkeling is het versterken, vernieuwen, verbinden en uitbreiden van het toeristisch-recreatieve aanbod om gebieden zo in te richten dat zij recreanten en indien gewenst ook toeristen optimaal kunnen accommoderen. De Provincie ziet voor zichzelf op dit vlak geen trekkende rol, tenzij er een duidelijke koppelkans is. Voor Noord-Holland Noord ligt het accent op kwaliteitsverbetering, doorontwikkeling en verdieping van het aanbod, waarbij in de Metropoolregio Amsterdam ook het accent ligt op het ontwikkelen van aanvullend toeristisch-recreatief aanbod op plekken waar dat kan en gewenst is. Een toegankelijk (inclusief) aanbod is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Voorbeelden zijn:
 - We moeten in Noord-Holland blijven investeren in nieuw en bestaand recreatieaanbod nabij de stad. Het opvangen van recreatieve druk bij de bron, oftewel nabij steden en dorpen en waar nieuwe verstedelijking is gepland, moet deel uitmaken van de verstedelijkingsstrategie. Daarbij is het zaak om te zorgen voor vernieuwend aanbod in aansluiting op de vraag en de context van de omgeving;
 - Het verkennen van mogelijkheden voor vrijetijdslandschappen op plekken die in eerste instantie wellicht minder voor de hand lijken te liggen. Behalve de gangbare decors zoals natuur, buitengebied en stad, kunnen ook agrarische gebieden, energielandschappen, havengebieden en gebieden met een industriële functie resulteren in bijzondere bestemmingen voor recreanten en

toeristen. Vrijtijdslandschappen zien we als aantrekkelijke en toegankelijke gebieden waar mensen graag wonen, werken en recreëren. Gebieden waar recreatie, toerisme en andere functies goed samengaan en elkaar versterken;

- Voldoende faciliteiten en locaties voor (vernieuwende) evenementen;
- Recreatieve routenetwerken en verbindingen verder verbeteren en aanpassen aan de huidige en toekomstige behoeften. Zo ontstaat een provinciebreed recreatienetwerk met routes en goed verbonden vrijetijdsaanbod.

Extra recreatievoorzieningen gekoppeld aan versterking van de Markermeerdijken

Een goed voorbeeld van een project waarbij koppelkansen voor recreatie en toerisme goed worden benut, is de versterking van de Markermeerdijken. De Markermeerdijken tussen Hoorn en Amsterdam beschermen 1,2 miljoen Noord-Hollanders tegen overstromingen. Uit een keuring is gebleken dat grote delen van de dijken niet voldoen aan de huidige veiligheidsnormen tegen overstromingen. Daarom worden deze dijken versterkt. Gekoppeld aan de dijkversterking investeert de provincie in extra voorzieningen rond de dijk, zoals wandel- en fietspaden, stranden en ankerplaatsen. In totaal heeft de provincie € 20 miljoen gereserveerd voor extra voorzieningen voor recreatie, toerisme, natuur en cultuurhistorie, gekoppeld aan de versterking van de Markermeerdijken. De Markermeerkust en het achterland krijgen hiermee een extra impuls en profiteren zo ook economisch van de kansen die een veilige dijk biedt. Samen met het hoogheemraadschap, gemeenten, recreatieschap, natuurorganisaties en ondernemers is bepaald welke projecten voor financiering in aanmerking komen.

Nationale Parken Nieuwe Stijl: ecologie en economie gaan hand in hand

De afgelopen jaren ontwikkelen de nationale parken zich steeds meer richting grotere samenhangende gebieden waarbinnen zowel natuur-, woon- als landbouwkernen liggen en waarmee inwoners, maatschappelijke instellingen en ondernemers zich verbonden voelen. Eén van de doelstellingen van het Programma 'naar Nationale Parken Nieuwe Stijl' is dat de parken bijdragen aan de sociaaleconomische ontwikkeling van de regio waarin zij zich bevinden. Ecologie en economie gaan hier hand in hand. Recreatie-inclusieve natuur en natuurinclusieve recreatie worden daarbij steeds meer de norm. Vanuit het Rijk is extra geld beschikbaar gesteld om te werken aan parken met een sterkere gebiedsidentiteit en een hoge beleefbaarheid, dat wordt aangevuld met cofinanciering uit de regio. De beide Noord-Hollandse Nationale Parken hebben een voorstel gemaakt voor uitvoeringsprojecten in hun gebied.

4.3 Voorwaarden

Om goed te kunnen sturen op bezoekersstromen en de ontwikkeling van bestemmingen, is het belangrijk om hiervoor de juiste voorwaarden te creëren.

Actielijnen

Dit deel van de strategie richt zich op:

- Duurzame bereikbaarheid van toeristisch-recreatief aanbod. Een goede bereikbaarheid van het toeristisch-recreatieve aanbod is cruciaal bij de ontwikkeling en management van een bestemming. Wanneer er een negatieve impact van recreatie en toerisme ervaren wordt, zijn verkeer en (fiets)parkeren regelmatig pijnpunten. Daarnaast verdient de mobiliteitsopgave bij evenementen

aandacht. De provincie wil eraan bijdragen dat (potentieel) belangrijke bestemmingen, en bestemmingen onderling (zoals de kusten en het achterland) goed bereikbaar zijn voor bezoekers en personeel. Met het oog op verduurzaming van de sector zijn ook bereikbaarheid met de fiets, via OV en elektrisch vervoer een aandachtspunt. Het Perspectief Fiets⁹ en de Buitenpoorten¹⁰ worden hier in ieder geval voor ingezet, waarbij steeds gezocht wordt naar samenhang met het management van de bestemming als geheel. Voor het verbeteren van de bereikbaarheid van de kust werkt de provincie op dit moment samen met partners aan een nieuw programma Bereikbaarheid Kust Zuid-Kennemerland. Hierin wordt onder andere gekeken naar slimme OV-oplossingen, investeringen in fietsbereikbaarheid, het afstemmen van pendelvervoer met parkeerbeleid en andere innovatieve vormen van verkeersmanagement.

- Toekomstgericht & duurzaam ondernemen. Voor de kwaliteit van het aanbod is het belangrijk dat ondernemers voldoende mogelijkheden hebben om toekomstgericht te ondernemen. Hieronder verstaan we: duurzaam ondernemen op alle fronten. Daarmee bedoelen we zowel ecologische als economische en sociale duurzaamheid:
 - Ecologische duurzaamheid gaat over het verkleinen van de ecologische ‘footprint’ door gebruik van schone energie en vervoermiddelen, minder afval, circulair bouwen en duurzaam consumeren. Maar ook over natuurinclusieve en klimaatadaptieve recreatievoorzieningen.
 - Sociale duurzaamheid heeft betrekking op bijvoorbeeld de toegankelijkheid van voorzieningen voor mensen met een beperking (inclusiviteit), ontwikkelperspectief voor mensen die werken in de sector en de bijdrage van de sector aan maatschappelijke opgaven zoals leefbaarheid en gezondheid op lokaal niveau.
 - Economische duurzaamheid is gericht op een toekomstbestendig verdienmodel en het optimaliseren van de winstgevendheid op de lange termijn.
- Behoud & versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Mede dankzij de grote variëteit aan landschappen, natuur, dorpen en bijbehorende cultuurhistorie is Noord-Holland een aantrekkelijk gebied om te wonen, werken en recreëren. De ruimtelijke kwaliteit van onze provincie is daarmee een belangrijke basis voor recreatie en toerisme. De provincie Noord-Holland wil de kwaliteit en de diversiteit van het Noord-Hollandse landschap graag in stand houden en verder versterken. Daarom heeft het begrip ruimtelijke kwaliteit een belangrijke plek gekregen in de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en de Provinciale Ruimtelijke Verordening.

De provincie zet zich ervoor in dat de kwaliteiten van landschap, natuur en erfgoed beleefbaar zijn voor recreanten en toeristen. Daarbij is uitgangspunt dat natuur- en cultuurwaarden samengaan met recreatie en toerisme en dat deze elkaar versterken. Dit betekent ook dat toeristisch-recreatieve voorzieningen goed moeten worden ingepast in het landschap. De Leidraad Landschap & Cultuurhistorie 2018 biedt daarvoor een belangrijke basis.

⁹ In Perspectief Fiets heeft de provincie de uitdagingen voor de fiets voor de komende jaren vastgelegd. De belangrijkste doelen zijn om Noord-Holland klaar te maken voor de elektrische fiets en de fiets naadloos te laten aansluiten op het openbaar vervoer. Eén van de acht opgaven in het Perspectief is het stimuleren van fietstoerisme. De projecten hiervoor staan in het Actieprogramma Fiets 2019-2021. Op dit moment wordt gewerkt aan een opvolger: de Uitvoeringsagenda Actieve Mobiliteit.

¹⁰ Buitenpoorten zijn spoorwegstations op het snijvlak van stad en land, die als startpunt gebruikt worden om van het buitenleven te genieten. Door via marketing bekend te maken dat het landschap vlakbij is en door van de stations aantrekkelijke plekken te maken om te verblijven. Zie ook <https://www.buitenpoorten.nl/handboekbuitenpoorten.pdf>

5 Doorkijk naar uitvoering

Deze visie en strategie bieden een koers waar alle activiteiten met betrekking tot recreatie en toerisme in de provincie Noord-Holland onder geschaard kunnen worden. We geven uitvoering aan onze ambities via verschillende wegen, bijvoorbeeld via samenwerking met en in onze recreatieschappen, via verschillende subsidieregelingen en koppelkansen met andere beleidsterreinen (cultuur, mobiliteit, gebiedsontwikkelingen, waterrecreatie). Met de Visie Recreatie en Toerisme zet de provincie in op waardevol toerisme en recreatie waar elke Noord-Hollander van profiteert. Voor een deel betekent dit een koerswijziging ten opzichte van het huidige beleid. De Visie vraagt om andere keuzes en het verleggen van accenten in de provinciale inzet.

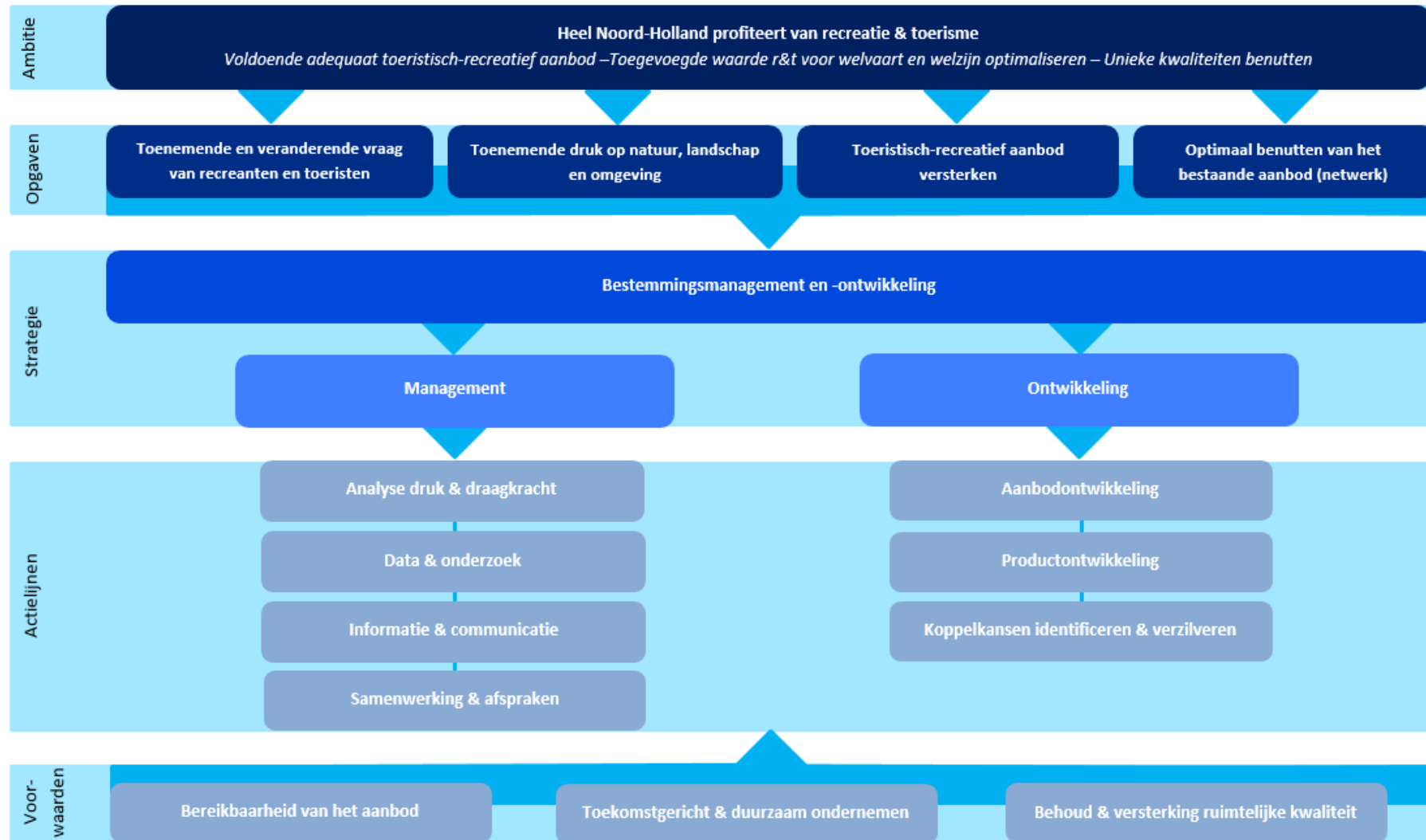
Provinciale inzet huidige collegeperiode

Als provincie zien we voor onszelf vooral een rol op het gebied van bestemmingsmanagement.

Gedurende de huidige collegeperiode is onze daarom primair gericht op de actielijnen binnen dat deel van de strategie, waarbij regio's zelf ook aan zet zijn om initiatief te nemen. Wij zetten, samen met onze partners in de regio's, gemeenten en gebieden in op onder meer:

- Herijking van de strategische agenda toerisme van de Metropoolregio Amsterdam. Hiervoor onderzoeken we de toeristisch-recreatieve draagkracht en druk van gebieden, zodat we een gezamenlijk beeld vormen van wat een gebied nodig heeft. Voor het onderzoek naar druk en draagkracht zijn data en onderzoek nodig. De provincie gaat daarom door met het inkopen en ontsluiten van deze data.
- In samenwerking met de terreinbeherende organisaties en recreatieschappen maken we een integrale visie op hoe de gebieden zich tot elkaar verhouden en hoe dit bijdraagt aan de verschillende actielijnen (analyse druk & draagkracht, data & onderzoek, informatie & communicatie en samenwerking & afspraken.)
- Het in beeld brengen en realiseren van de koppelkansen.
- Het stimuleren van cultuurtoerisme.
- De verdere ontwikkeling van de routenetwerken.
- Vitalisering van verblijfsrecreatie.

Bijlage 1 – Schematische weergave Visie Recreatie & Toerisme

Bijlage 2 – De impact van het coronavirus

De impact van het coronavirus

Deze Visie Recreatie & Toerisme is opgesteld tijdens de coronapandemie. Het coronavirus heeft een ongekende impact op de toeristisch-recreatieve sector.

Door de coronamaatregelen zien we veranderingen in recreatiegedrag. Het bezoek aan natuur, recreatiegebieden, water en strand is sterk toegenomen, zo blijkt uit onderzoek van Wandelnet en gegevens van recreatieschappen en natuurbeheerders. Daarnaast gingen veel Nederlanders in 2020 vaker op vakantie in eigen land, in plaats van naar het buitenland. Het is nu nog moeilijk in te schatten of deze veranderingen tijdelijk zijn of (deels) van blijvende aard.

Publieksvoorzieningen, waaronder horeca, attractieparken, theaters en musea, moeten sluiten of hebben te maken met een noodgedwongen beperking van de capaciteit. Er kunnen geen grote groepen worden ontvangen en evenementen georganiseerd worden, waardoor banen verdwijnen en vrijwilligers niet aan de slag kunnen. Verblijfsaccommodaties kampen met negatieve reisadviezen waardoor internationale gasten wegblijven. Het is hoogst onzeker hoe ondernemingen en instellingen uit de crisis komen. Tegelijkertijd zien we ook dat een deel van de ondernemers nieuwe ideeën realiseert, nieuwe samenwerking opzoekt en zich weet aan te passen. Dit is positief voor de innovatie binnen de sector.

Het nationaal en internationaal bezoek is sterk gekrompen. Volgens het NBTC kwamen er in 2020 65% minder internationale bezoekers naar ons land ten opzichte van 2019. Alhoewel de verwachting is dat het internationaal toerisme op termijn wel weer zal groeien, is nog zeer onduidelijk wanneer dit zal gebeuren. Op de middellange termijn heeft corona vooral impact op het intercontinentale toerisme, terwijl het binnenlandse toerisme als eerste weer op gang zal komen, gevolgd door het internationale toerisme uit Europese landen. Mogelijk heeft corona op de lange termijn ook effecten op bepaalde typen toerisme. Zo vragen sommigen zich af of het stedenbezoek zich op termijn volledig zal herstellen.

Het zakelijk toerisme is ook grotendeels weggefallen. De vraag is of corona een blijvende impact heeft, doordat mensen gewend zijn aan online vergaderen en daardoor wellicht minder vergaderen op externe locaties. Hiertegenover staat dat, zeker in een kenniseconomie, ontmoeting en contact belangrijk blijven.

Betekenis voor de Visie Recreatie & Toerisme

De onzekerheid ten aanzien van het coronavirus zal voorlopig nog voortduren. De Visie Recreatie & Toerisme richt zich op de middellange termijn (2030) en blijft daarom ook na corona actueel. Bij de uitwerking van de visie proberen we zo goed als mogelijk te anticiperen op de korte en langere termijnimpact van het coronavirus. Dat doen we door bij het uitwerken van de actielijnen in regionale toeristisch-recreatieve ontwikkelstrategieën integraal te kijken naar hoe deze kunnen bijdragen aan een duurzaam herstel van de sector.

Bijlage 3 – Externe adviezen

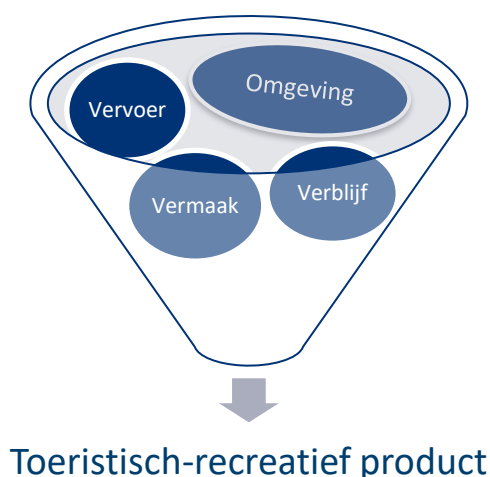
Externe adviezen op het gebied van recreatie en toerisme

- De provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit heeft de provincie geadviseerd over de ruimtelijke implicaties van actuele ontwikkelingen op het gebied van recreatie en toerisme.
- Het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC, [Perspectief 2030](#)) en de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (Rli, [Advies waardevol toerisme](#)) roepen overheden op om het belang van de inwoner voorop te zetten en te sturen op vormen van recreatie en toerisme die van toegevoegde waarde zijn voor een gebied. Bovendien doet de Rli een oproep voor meer beleidsmatige aandacht voor toerisme en recreatie en het opstellen van regionale strategieën voor duurzame bestemmingsontwikkeling. Het Rli ziet daarbij ook een nadrukkelijke rol voor provinciale overheden.
- Daarnaast heeft het College van Rijksadviseurs adviezen uitgebracht over de betekenis van [fietsen](#) en [wandelen](#) in de openbare ruimte.

Bijlage 4 – Samengesteld product

Recreatie en toerisme: een samengesteld product

Een toeristisch-recreatieve bestemming of product is samengesteld. Het bestaat uit meerdere onderdelen die samen kunnen zorgen voor een toeristisch-recreatieve beleving. Kenmerkende onderdelen zijn vervoer, verblijf, dingen om te doen, oftewel ‘vermaak’ en de omgeving. Vervoer heeft betrekking op de reis naar de bestemming toe, maar ook op toeren als activiteit op zich, zoals fietsen of wandelen. Verblijf gaat over waar je kunt overnachten en onder ‘dingen om te doen’ verstaan we behalve dagattracties, evenementen en activiteiten bijvoorbeeld ook bezienswaardigheden, musea, horeca en retail. De omgeving is zowel de facilitator van het geheel als zelf ook onderdeel van het toeristisch-recreatieve product. Veel keuzes die de overheid maakt, hebben daarom invloed op de mogelijkheden en aantrekkelijkheid voor recreatie en toerisme.

Om in de juiste totaalbeleving te voorzien, moeten alle onderdelen goed op elkaar aansluiten en aan de verwachtingen van de gast voldoen. De behoeften en de verwachtingen van recreanten en toeristen verandert continu. De toeristisch-recreatieve sector wordt gekenmerkt door een hoge dynamiek en complexiteit. Samenwerking tussen actoren en organisatiekracht van aanbieders is daarom steeds meer bepalend voor het functioneren van een bestemming.

Bijlage 5 – Samenhang met ander beleid

Samenhang met andere visies

Mede doordat toeristisch-recreatieve belevingen [samengestelde producten](#) zijn, raken recreatie en toerisme aan veel verschillende onderwerpen waarmee de provincie zich bezighoudt en waar we beleid voor hebben of ontwikkelen. Denk aan landschap, natuur, cultuur en erfgoed, landbouw, duurzaamheid, mobiliteit en ruimtelijke ordening.

Voor de uitvoering van het recreatiebeleid zijn onder meer de recreatieschappen van belang. Over de governance en financiering van de recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is, doen we in deze visie echter geen uitspraken.

Het draagt te ver om in deze visie inhoudelijk in te gaan op alle raakvlakken met provinciaal beleid. Hierna leggen we daarom voor een aantal belangrijke onderwerpen uit hoe de Visie Recreatie & Toerisme zich daarmee verhoudt.

Opgave Vitaal landelijk gebied

Onder de noemer [Vitaal Landelijk Gebied](#) ontwikkelt de provincie, naast de Visie Recreatie & Toerisme, tegelijkertijd het [Masterplan Biodiversiteit](#) en de [Voedselvisie](#). Deze visies stellen we in samenhang met elkaar op, om integraal te kunnen werken aan het versterken van de vitaliteit van het landelijk gebied. Een vitaal landelijk gebied produceert voedsel, biedt ruimte aan recreatie en toerisme én is rijk aan natuurwaarden. Juist door in onderlinge samenhang naar deze drie onderwerpen te kijken en opgaven aan elkaar te koppelen, ontstaan interessante landschappen en zorgen we voor een zo efficiënt mogelijk gebruik en inrichting van de ruimte. De Visie Recreatie & Toerisme kijkt wel breder dan alleen het landelijk gebied en gaat óók over steden en dorpen.

Visie Waterrecreatie

Watersport en waterrecreatie zijn belangrijk voor Noord-Holland. Met zoveel meren, plassen en natuurlijk de zee is er genoeg water om te zwemmen, roeien, surfen en zeilen. De provincie stimuleert de verdere ontwikkeling van waterrecreatie door als partner ondernemers en gemeenten te helpen om kansen te benutten. In 2016 is een provinciale [Visie Waterrecreatie](#) opgesteld waarin dit is uitgewerkt. Deze visie is nog steeds actueel en loopt tot 2030. Begin 2021 is daaraan gekoppeld een nieuw uitvoeringsprogramma opgesteld. De Visie Recreatie & Toerisme zoekt waar relevant de verbinding met de Visie Waterrecreatie en sluit daar op aan. Concreet gaat het bijvoorbeeld om het verbeteren van de verbinding tussen water en land, onder andere door middel van Toeristische Overstappunten (TOP's). De Visie Recreatie & Toerisme en de Visie Waterrecreatie vormen gezamenlijk het fundament voor de koers van de provincie op het gebied van recreatie en toerisme.

Bossenstrategie

Rijk en provincies hebben afgesproken dat de komende 10 jaar in Nederland het bosareaal met 10% wordt uitgebreid en dat de kwaliteit van het bestaande bos wordt verbeterd. Deze doelen zijn uitgewerkt in de [Bossenstrategie](#), die in december 2020 is vastgesteld. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de, in het klimaatakkoord afgesproken, uitbreiding van CO₂vastlegging en aan verhoging van de biodiversiteit. Meer en vitaler bos biedt daarnaast ook goede kansen voor recreatie en

toerisme. Het is daarom van belang om een goede koppeling te maken tussen de uitwerking van de Bossenstrategie in Noord-Holland en de uitvoering van deze Visie Recreatie & Toerisme.

Bossen zijn voor de beleving van grote recreatieve waarde. Om recreatieve druk zoveel mogelijk te spreiden en op te vangen bij de bron, zouden bossen zoveel mogelijk moeten worden gerealiseerd op locaties nabij woonkernen of waar nu nog weinig recreatieaanbod is. Om de kansen die de Bossenstrategie biedt voor recreatie en toerisme optimaal te benutten, zijn middelen en capaciteit nodig om de behoefte van de regio in beeld te brengen en goed te vertalen in (landschaps- en bos-) ontwerp. Daarnaast zijn middelen nodig om de voorzieningen te realiseren en te beheren.

Cultuur- en erfgoedbeleid

Cultuur en erfgoed zijn van grote waarde voor Noord-Holland. De provincie wil cultuur en erfgoed behouden en versterken door bijvoorbeeld stolpboerderijen, kerken, militair en industrieel erfgoed, molens en dijken helpen te behouden door restauratie of herbestemming. De provincie zet in op behouden van historische structuren. Ook wil de provincie culturele voorzieningen, zoals theaters, bibliotheken en musea, bereikbaar en toegankelijk houden. Voor recreatie en toerisme zijn het culturele aanbod en erfgoed van groot belang. In deze visie sluiten we daarom aan bij relevante speerpunten uit het provinciale [cultuur- en erfgoedbeleid](#). Vanuit de strategie gericht op bestemmingsmanagement zullen we cultuurtoerisme nadrukkelijk meenemen.

Bijlage 6 – Toelichting uitdaging 1: toename recreatie en toerisme en veranderende behoeften

De behoefte aan voorzieningen voor recreatie en toerisme neemt toe

De komende jaren moeten we rekenen op een flinke groei van de recreatieve en toeristische vraag door:

- Toenemende populariteit van uithuizige vrijetijdsactiviteiten, waaronder buitenrecreatie: Nederlanders ondernemen steeds meer vrijetijdsactiviteiten buitenshuis. Buitenrecreatie is al jaren één van de meest ondernomen uithuizige vrijetijdsactiviteiten onder Nederlanders. In 2019 ondernamen Nederlanders zo'n 926 miljoen recreatieve activiteiten buiten, gevolgd door 839 miljoen sportactiviteiten¹¹. Door de toenemende aandacht voor een gezonde levensstijl en voldoende beweging en de behoefte aan individuele vormen hiervan, zien we een groeiende behoefte aan buitenrecreatie. Door de coronamaatregelen wordt deze behoefte nog extra versterkt.
- Een groeiend aantal inwoners: volgens de Bevolkingsprognose Noord-Holland 2019-2040 neemt het aantal inwoners in Noord-Holland tot 2040 naar verwachting met circa 392.000 mensen toe.
- Een groeiend aantal inkomende toeristen: het NBTC verwachtte pré-corona landelijk een forse stijging van het inkomend toerisme van 19 miljoen in 2018 naar 29 miljoen gasten in 2030. Voor het jaar 2020 verwachtte het NBTC op landelijk niveau een groei van 7% van het aantal internationale bezoekers naar 22 miljoen. Vanwege corona was er in 2020 echter geen sprake van groei, maar van een forse krimp van het aantal internationale bezoekers, namelijk met 65%. Op het moment van schrijven worden de verwachtingen regelmatig bijgesteld en is nog hoogst onzeker hoe het bezoekgedrag zich richting de toekomst gaat ontwikkelen. In ieder geval zal het aantal internationale bezoekers tot medio 2021 nog zeer beperkt zijn. Alhoewel corona dus een belangrijke impact heeft op het aantal inkomende toeristen, is de verwachting dat dit uiteindelijk vooral leidt tot vertraging in de groei, maar geen groeistop. Volgens het NBTC zal de markt zich mogelijk in 2024 weer herstellen, maar we moeten er ook rekening mee houden dat het langer duurt. Corona heeft op de middellange termijn naar verwachting vooral impact op het intercontinentale toerisme. Deze groep vormt in Amsterdam circa 18% van het totaal aantal overnachtingen en in overig Noord-Holland zo'n 8% (CBS, cijfers over 2019). Het binnenlandse toerisme zal als eerste weer op gang komen, gevolgd door het internationale toerisme uit Europese landen.

¹¹ Bron: CVTO

De behoefte aan voorzieningen voor recreatie en toerisme verandert

Behalve een toenemende vraag, hebben we ook te maken met een veranderende vraag. Zo zien we bijvoorbeeld enerzijds een behoefte aan luxe en comfort, anderzijds een beweging naar back-to-basic. De gemiddelde Nederlander, inwoner of gast is nauwelijks meer te vinden en het gemiddelde of 'voor ieder wat wils' aanbod vindt dan ook steeds minder aftrek. Innovatieve aanbodontwikkeling (modernisering van het huidige aanbod en toevoegen van nieuw onderscheidend aanbod) is nodig om op dit gebied aan de verwachtingen van de recreant en toerist te kunnen blijven voldoen en herhaalbezoek te stimuleren.

We hebben ook te maken met steeds meer verschillende vormen van vrijetijdsbesteding. Bijvoorbeeld de opkomst van nieuwe (elektrische) vervoersmiddelen zoals de elektrische fiets, e-step en bakfiets. En activiteiten zoals bootcampen, trailrunnen, treasure hunting en openwater zwemmen. We zien daardoor steeds meer verschillende recreanten, met elk hun eigen behoeften.

Toelichting op inzet spreiden en verleiden

De provincie zet, samen met de regio's en het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC), al een aantal jaren in op spreiding van toeristen in tijd en ruimte. Waar het spreidingsbeleid eerst voornamelijk werd benaderd als kans om alle regio's in Noord-Holland economisch te laten profiteren van het toerisme, staat de laatste jaren steeds meer de urgentie centraal dat actief spreiden (of eigenlijk *verleiden*) noodzakelijk is om grip te krijgen op de groei van het toerisme en de impact hiervan. Deze verschuiving is ook goed terug te zien in de aanpak van het toonaangevende programma 'Amsterdam Bezoeken, Holland Zien', dat we samen met onze partners in de MRA meer dan 10 jaar geleden gestart zijn. Doel van het project was lange tijd de internationale bezoeker meer over de MRA te verspreiden zodat ook de regio buiten Amsterdam economisch kon profiteren van het (groeïend) toerisme. Het spreiden van de bezoekers staat nu nog steeds centraal, maar behalve als kans zien we dit nu ook als noodzaak om het gebied als geheel leefbaar te houden.

Sinds 2018 benut de provincie ook landelijke marketingprogramma's om te komen tot een betere spreiding van het toerisme. Binnen de Holland City strategie van het NBTC worden internationale bezoekers aan de hand van themalijnen geïnspireerd om ook de minder bekende plekken in ons land te bezoeken. De voor Noord-Holland relevante verhaallijnen zijn de Waterlandlijn en de themalijnen Gouden Eeuw en Kastelen & Buitenplaatsen. Daarnaast benutten we het landelijke themajaar 2021 "Ode aan het Nederlandse Landschap" om een recreatieve impuls te geven aan bestaande en nieuwe culturele en landschappelijke initiatieven. Het themajaar biedt ook kansen om bij inwoners meer draagvlak voor en kennis over het (veranderende) landschap waarin zij wonen te genereren.

Sturing op het gedrag van de bezoekers

Op basis van de keuzes die we met de partners uit de regio's maken, zetten we in het kader van bestemmingsmanagement de komende jaren samen met partners in op het verleiden en waar mogelijk sturen van bezoekers, voor een betere spreiding over de provincie. Het gaat hier overigens niet alleen om spreiding in ruimte, maar ook in tijd. Met een toeristisch-recreatief aanbod dat jaarrond aantrekkelijk is, in combinatie met de juiste marketing en promotie, kan het toeristisch seizoen worden verlengd en de druk op piekmomenten enigszins worden verlaagd. Bij het voortzetten van de spreidingsstrategie maken we uiteraard zo goed mogelijk gebruik van de opgedane ervaringen tot nu toe.

Bijlage 7 – Toelichting uitdaging 2: de juiste balans tussen druk en draagkracht

Toeristisch-recreatieve draagkracht

Op basis van de definitie van de UNWTO kan toeristisch-recreatieve draagkracht van een bestemming omschreven worden als: het maximum aantal mensen dat een bestemming op hetzelfde moment kan bezoeken, zonder de fysieke, economische en sociaal-culturele omgeving aan te tasten, met als gevolg een daling van de leefbaarheid als ook de tevredenheid van bezoekers. De draagkracht gaat dus over het vermogen van een bepaalde bestemming om bezoekers te ontvangen, zonder dat negatieve gevolgen optreden maar waarbij recreatie en toerisme juist van toegevoegde waarde zijn. Het gaat hierbij niet alleen om draagvlak onder inwoners, maar net zo goed om de draagkracht van natuur en landschap, erfgoed en het verkeerssysteem.

Toelichting:

- De juiste balans tussen toeristisch-recreatieve druk en draagkracht geeft de kaders waarbinnen de kwantitatieve en kwalitatieve toeristisch-recreatieve behoefte kan worden opgevangen. Daarbij is het belangrijk om ons te realiseren dat toeristisch-recreatieve druk op veel plekken niet hoofdzakelijk wordt veroorzaakt door (verblijfs)toeristen. Inwoners van onze eigen provincie recreëren juist ook vaak in de nabije omgeving: één op de vier vrijetijdsactiviteiten buitenshuis worden ondernomen in de woongemeente¹². Ook bij deze opgave gaat het daarom zowel om de behoeften van de eigen inwoners, als die van dag- en verblijfstoeristen.
- De juiste balans is moeilijk objectief vast te stellen en moet daarom onderwerp zijn van een gesprek in het betreffende gebied of de betreffende regio en op gezette tijden gemonitord worden. Om dit gesprek te voeden is er behoefte aan betrouwbare en vergelijkbare data, en methoden om deze data te verkrijgen en te analyseren.
- Door te sturen op bezoekersstromen en de ontwikkeling van toeristisch-recreatief aanbod (passend bij de vraag), wordt de toegevoegde waarde van recreatie en toerisme geoptimaliseerd.
- De meerwaarde van recreatie en toerisme verschilt per gebied, evenals de uitgangspositie van de sector. Daarom pleit de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur in haar advies over waardevol toerisme voor het opstellen van regionale toeristisch-recreatieve ontwikkelstrategieën: een gebiedsgerichte aanpak is het meest effectief voor het uitstippelen van de route naar de juiste balans.

¹² Bron: Trendrapport Toerisme, Recreatie en Vrije Tijd (2019)

Bijlage 8 – Toelichting uitdaging 3: Benutten van Noord-Hollands unieke kwaliteiten

Unieke kwaliteiten en landschappen essentieel voor recreatie en toerisme

Noord-Holland kent unieke kwaliteiten en landschappen, waarvan sommige onder druk staan. Denk bijvoorbeeld aan de toenemende leegstand van beeldbepalende gebouwen zoals stolpen en kerken. Het geleidelijk verdwijnen van deze unieke kwaliteiten zet de identiteit van het landschap onder druk. Daardoor wordt Noord-Holland minder herkenbaar. Herbestemming, bijvoorbeeld met een toeristisch-recreatieve functie, voorkomt leegstand en behoudt deze beeldbepalende elementen voor de toekomst.

Het benutten van de unieke kwaliteiten van Noord-Holland biedt kansen om tegelijkertijd in te spelen op de wensen van de recreant en toerist. Belangrijke trends op dit vlak zijn de beleveniseconomie en de zoektocht naar authenticiteit en unieke ervaringen. Monumentale gebouwen, bijzondere landschappen zoals legakkers, dijkstructuren en archeologische schatten vertellen verhalen. Verhalen die kansen bieden voor beleving en bijzonder aanbod.

Een andere belangrijke trend is dat wensen van consumenten steeds verder uiteen lopen. Zo zien we bijvoorbeeld enerzijds een behoefte aan luxe en comfort, anderzijds een beweging naar back-to-basic. De gemiddelde Nederlander, inwoner of gast is nauwelijks meer te vinden en het gemiddelde of 'voor ieder wat wils' aanbod vindt dan ook steeds minder aftrek. Innovatieve aanbodontwikkeling (modernisering van het huidige aanbod en toevoegen van nieuw onderscheidend aanbod) is nodig om op dit gebied aan de verwachtingen van de recreant en toerist te kunnen blijven voldoen en herhaalbezoek te stimuleren.